

УДК 338.246:331.101.262

Корольков В.В.¹, Нефьодов Є.О.²

¹ канд. екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² асп. НУ «Запорізька політехніка»

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗА РІВНЕМ ГОТОВНОСТІ ДО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ПІДХІД

Повоєнне відновлення України актуалізує необхідність переосмислення ролі територіальних громад у процесах збереження, розвитку та відтворення людського капіталу. Саме людський капітал є визначальним чинником

економічної стійкості, інноваційного розвитку та соціальної згуртованості громади [1;2]. Водночас сучасні умови характеризуються нерівномірністю демографічних втрат, міграційних процесів, руйнування соціальної інфраструктури, зміни структури зайнятості та різним рівнем інституційної спроможності громад. Це зумовлює потребу у формуванні диференційованого управлінського підходу до повоєнного відновлення людського капіталу.

У наукових дослідженнях людський капітал переважно розглядається як сукупність знань, навичок, компетентностей, стану здоров'я та соціального потенціалу населення, що формуються в результаті інвестицій у освіту, професійну підготовку, охорону здоров'я та розвиток особистості [1;4]. Водночас у повоєнних умовах важливого значення набуває не лише зміст людського капіталу, а й готовність територіальних громад до його відновлення, що залежить від ресурсних, управлінських, демографічних та інституційних характеристик [3;5].

У межах даного дослідження, готовність територіальної громади до повоєнного відновлення людського капіталу доцільно трактувати як здатність місцевої соціально-економічної системи забезпечувати умови для повернення, формування, розвитку та ефективного використання людського потенціалу в умовах посткризової трансформації. Такий підхід дозволяє перейти від універсальних моделей управління до більш гнучких, орієнтованих на специфіку конкретної громади.

З цією метою пропонується типологізувати територіальні громади за рівнем готовності до повоєнного відновлення людського капіталу. Основою такої типологізації є поєднання демографічних, міграційних, соціально-економічних та інституційно-управлінських ознак. З урахуванням зазначених критеріїв доцільно виокремити такі типи територіальних громад (табл. 1).

Запропонована типологізація має не лише аналітичне, а й практичне значення. Вона дозволяє обґрунтовувати різні управлінські рішення залежно від типу громади. Зокрема, для громад із критичними втратами людського капіталу першочерговими є стабілізаційні заходи, спрямовані на збереження населення та відновлення базових соціальних функцій. Для громад із високим міграційним навантаженням пріоритет набуває політика інтеграції та збалансування місцевого ринку праці. У громадах зі стабільним кадровим потенціалом доцільно робити акцент на якісному розвитку людського капіталу через освіту, перекваліфікацію та розширення економічних можливостей. Для громад з інноваційним потенціалом доцільним є формування середовища для підприємництва, технологічного оновлення та утримання молоді.

Таблиця 1 – Типи територіальних громад за рівнем готовності до повоєнного відновлення людського капіталу

Тип громади	Основні характеристики	Головні ризики	Управлінські пріоритети
Громади критичними втратами людського капіталу	3 значне скорочення населення, руйнування інфраструктури, кадровий дефіцит	депопуляція, втрата трудового потенціалу, згортання соціальних послуг	відновлення базової інфраструктури, утримання населення, залучення зовнішньої підтримки
Громади високим міграційним навантаженням	3 суттєвий приплив ВПО, підвищене навантаження на ринок праці та соціальну сферу	соціальна напруга, дисбаланс зайнятості, дефіцит освітніх та медичних послуг	інтеграція ВПО, розвиток локального ринку праці, розширення соціальних сервісів
Громади відносно стабільним кадровим потенціалом	3 збереження основної частини економічно активного населення, функціонування освіти та підприємництва	структурний дисбаланс компетентностей, уповільнення розвитку	модернізація системи професійної підготовки, підтримка малого бізнесу, розвиток цифрових навичок
Громади потенціалом інноваційного відновлення	3 наявність освітньої бази, підприємницьких ініціатив, активного молодіжного середовища	недостатня реалізація локального потенціалу, відтік молоді	стимулювання інновацій, розвиток креативної економіки, формування кадрового резерву

Джерело: розроблено авторами.

Таким чином, типологізація територіальних громад за рівнем готовності до повоєнного відновлення людського капіталу формує аналітичне підґрунтя для диференційованого управління цими процесами. Її використання сприяє

підвищенню обґрунтованості стратегічних рішень, посиленню адаптивності місцевої політики та ефективнішому використанню ресурсів у процесі повенної трансформації. Перспективою подальших досліджень є розроблення системи показників оцінювання готовності громад до відновлення людського капіталу та апробація запропонованої типології на прикладі територіальних громад України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Becker G. S. Human capital: a theoretical and empirical analysis, with special reference to education. 3rd ed. Chicago : University of Chicago Press, 1993. 412 p.
2. Schultz T. W. Investment in human capital. *The American Economic Review*. 1961. Vol. 51, No. 1. P. 1–17.
3. North D. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 152 p.
4. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ : Знання, 2018. 254 с.
5. Сенишин О., Кузик Н. Управління людським капіталом територіальних громад в умовах децентралізації. *Економіка та держава*. 2023. № 8. С. 45–49.